

SPRAWOZDANIE

z działalności Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa w roku 2001

I. Sprawy organizacyjne

Rok 2001 r. był bardzo ważny w działalności Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa. Zaistniały warunki do dalszego usprawnienia działalności Komitetu i uczynienia procesu odnowy zabytków Krakowa bardziej efektywnym. Należało na nowo określić program i zadania Komitetu, dopracować regulaminy, uściślić priorytety i kryteria wyboru zadań oraz zasady finansowania prac konserwatorskich z Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa.

W lutym 2001 r. Szef Kancelarii Prezydenta RP p. Jolanta Szymanek-Deresz wystosowała z upoważnienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej podziękowanie za dotychczasową działalność na rzecz ratowania krakowskich zabytków do członków SKOZK powołanych Zarządzeniem Prezydenta RP z 14 lutego 1990 r.

Prezydent RP – p. Aleksander Kwaśniewski – Zarządzeniem Nr 1 z dnia 19 marca 2001 r. powołał nowy 121 osobowy skład SKOZK.

W dniu 30 marca w Pałacu Prezydenckim zostały wręczone nominacje 8-osobowemu kierownictwu Komitetu. Z rąk Prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego nominacje otrzymali: prof. Tadeusz Chrzanowski – przewodniczący SKOZK, zastępcy przewodniczącego: dr Bogusław Krasnowolski, prof. Jan Ostrowski, min. Edward Szymański, poseł Andrzej Urbańczyk, prof. Jerzy Zdrada, sekretarz generalny Jerzy Breitkopf oraz sekretarz Tadeusz Prokopiuk.

W dniu 3 kwietnia w auli Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego nominacje członkom Społecznego Komitetu wręczył podsekretarz stanu w Kancelarii Prezydenta RP p. Edward Szymański.

W tym 121-osobowym składzie znalazły się 44 nowe osoby, najliczniejszą grupą w Komitecie są osoby zawodowo związane z odnową zabytków – historycy sztuki, konserwatorzy, architekci. Są też kompetentni przedstawiciele różnych zawodów i orientacji politycznych, współcześni społecznicy.

W okresie sprawozdawczym Społeczny Komitet działał w oparciu o:

– **Ustawę o Narodowym Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa z 18.04.1985r.**

– **Program ideowy i kierunki działania SKOZK** przyjęty w 1990 r.

– **Regulamin SKOZK** (Uchwała SKOZK Nr 5/96 z dn. 7 listopada 1996 r.)

– **Zasady finansowania prac w obiektach zabytkowych ze środków NFRZK od 2000 r. przyjęte przez Prezydium SKOZK** (Uchwała nr 7/99 z dn. 14 grudnia 1999 r.) i zatwierdzone przez Wojewodę Małopolskiego 5 stycznia 2000 r.

1. W r. 2001 SKOZK odbył dwa posiedzenia plenarne: 3 kwietnia i 4 grudnia.

W dniu 3 kwietnia w auli Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego w pierwszej części obrad wręczono akty powołania w skład Społecznego Komitetu.

W drugiej, roboczej części posiedzenia, po wystąpieniu przewodniczącego SKOZK prof. Tadeusza Chrzanowskiego wybrano Prezydium Komitetu, Komisję Rewizyjną oraz Komisję Uchwał i Wniosków. Następnie zastępca przewodniczącego SKOZK dr Bogusław Krasnowolski omówił i rekomendował Komitetowi przedłożone do uchwalenia materiały:

- Sprawozdanie z realizacji planu odnowy zabytków Krakowa w r. 2000
- Plan rzeczowo-finansowy odnowy zabytków Krakowa na r. 2001
- Sprawozdanie z działalności SKOZK w r. 2000.

Ocenę pracy Prezydium i komisji problemowych Komitetu w 2000 roku wraz z wnioskiem o udzielenie absolutorium przedstawił prof. Jerzy Mikułowski Pomorski.

Po dyskusji członkowie Komitetu przyjęli następujące uchwały:

Nr 1/2001 – w sprawie powołania składu osobowego Prezydium SKOZK

Nr 2/2001 – w sprawie powołania Komisji Rewizyjnej SKOZK

Nr 3/2001 – w sprawie zatwierdzenia sprawozdania z działalności SKOZK w roku 2000 oraz udzielenia absolutorium Prezydium i komisjom problemowym

Nr 4/2001 – w sprawie informacji o wykonaniu planu odnowy zabytków Krakowa w 2000 r.

Nr 5/2001 – w sprawie planu finansowo-rzeczowego odnowy zabytków Krakowa w 2001 r.

Nr 6/2001 – w sprawie wniosków i zadań do realizacji przez Prezydium SKOZK.

Zebranie plenarne zobowiązało Prezydium do przygotowania i znowelizowania następujących dokumentów: Programu i kierunków działania SKOZK, Regulaminów: SKOZK i Biura oraz Zasad finansowania prac w obiektach zabytkowych ze środków Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa.

W dniu 4 grudnia w Centrum Wystawowo-Konferencyjnym na Wawelu odbyły się plenarne obrady SKOZK.

Dr Bogusław Krasnowolski przedstawił projekt „Programu i kierunków działania SKOZK”. Projekty Regulaminów SKOZK i Biura SKOZK przedstawił przewodniczący Komisji Prawno-Organizacyjnej dr Piotr Dobosz.

Członkowie SKOZK przyjęli uchwały:

Nr 7/2001 – w sprawie zmian w Regulaminach SKOZK i Biura

Nr 8/2001 – w sprawie Programu i kierunków działania SKOZK

Prof. Marcin Fabiański – z-ca dyrektora Zamku Królewskiego na Wawelu – przedstawił *Program całościowego odnowienia zabytków Wawelu ze szczególnym uwzględnieniem lat 2002–2005*. Szczegółowy plan odnowy Katedry na Wa-

welu zaprezentował jej proboszcz, ks. infułat Jan Bielański. Członkowie SKOZK zaaprobowali przedstawiony program prac (**Uchwała Nr 9/2001**).

2. Zgodnie z Regulaminem SKOZK bieżącą działalność Komitetu prowadziło Prezydium, odbywając 8 posiedzeń roboczych: 13 lutego, 3 kwietnia, 22 maja, 26 czerwca, 8 sierpnia, 23 października, 13 listopada, 4 grudnia.

Uchwały Prezydium SKOZK:

z dnia 13 lutego –

Nr 1/2001 – w sprawie zmiany kwalifikacji dotacji ze zwrotnej na bezzwrotną

Nr 2/2001 – w sprawie spłaty zobowiązań wobec NFRZK właścicieli obiektów: ul. Grodzka 7 i ul. Karmelicka 68 A.

z dnia 3 kwietnia –

Nr 3/2001 – w sprawie powołania składów osobowych komisji problemowych SKOZK

z dnia 22 maja –

Nr 4/2001 – w sprawie uzupełnienia składów osobowych komisji problemowych SKOZK

z dnia 26 czerwca –

Nr 5/2001 – w sprawie zmian w planie finansowo-rzeczowym odnowy zabytków Krakowa wraz z podziałem rezerwy

Nr 6/2001 – w sprawie prolongaty spłaty I raty dotacji udzielonej na prace remontowo-konserwatorskie budynku przy ul. Miodowej 15.

z dnia 8 sierpnia –

Nr 7/2001 – w sprawie zmian w planie finansowo-rzeczowym odnowy zabytków na 2001 r. wynikających ze zmniejszenia środków na Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Krakowa

z dnia 23 października –

Nr 8/2001 – w sprawie zmian w planie finansowo-rzeczowym odnowy zabytków Krakowa na 2001 r. wynikających ze zwiększenia środków na NFRZK

z dnia 4 grudnia –

Nr 9/2001 – w sprawie zasad finansowania prac w obiektach zabytkowych ze środków Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa

Nr 10/2001 – w sprawie zmiany kwalifikacji dofinansowania zwrotnego na bezzwrotne oraz prolongaty spłaty rat dofinansowań.

3. Aktualny stan członków Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa wynosi 118 osób.

W lipcu 2001 r. zmarł p. Tadeusz Chruścicki – członek Komisji Programowania i Oceny Realizacji, w sierpniu – poseł Andrzej Urbańczyk – z-ca przewodniczącego SKOZK a w grudniu – dr Marian Kornecki, przewodniczący Komisji Programowania i Oceny Realizacji.

4. W dniach od 26 do 30 czerwca przeprowadzono przez Kancelarię Prezydenta RP kontrolę w Biurze SKOZK oraz w Zarządzie Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Krakowa. Kontrolą objęto realizację budżetu Biura SKOZK za 5 miesięcy 2000 r. oraz sposób wykorzystania dotacji przekazywanej za pośrednictwem Kancelarii Prezydenta RP na NFRZK. W świetle przedstawionych dokumentów wykorzystanie środków budżetowych zarówno przez Biuro SKOZK, jak i ZRZZK jest w ocenie kontrolujących prawidłowe i zasadne.

II. Działalność programowa

Zasadniczym zadaniem Komitetu z zakresu działalności programowej jest przygotowanie planu rzeczowo-finansowego w zakresie środków Narodowego Funduszu, co oznacza dokonanie wyboru zadań, uściślenie zakresów prac oraz podziału środków w oparciu o wnioski zgłoszone przez właścicieli i użytkowników, stanowisko małopolskiego wojewódzkiego konserwatora zabytków, inicjatywy własne Społecznego Komitetu dotyczące przede wszystkim kontynuacji prac oraz propozycje Zarządu Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Krakowa.

Zespół, który pracował nad wstępnym projektem planu rozpatrzył 184 wnioski, jakie wpłynęły do Biura SKOZK na kwotę 116.154.893 zł, tj. kwotę znacznie przekraczającą planowane wpływy. W kwocie tej mieszczą się dotacje bezzwrotne w liczbie 160 na kwotę 216.866.072 zł oraz 24 dotacje zwrotne na kwotę 7.721.857 zł. Ostatecznie do planu zakwalifikowano 89 zadań na kwotę 34.400.300 zł, w tym 4 dotacje zwrotne na kwotę 320.000 zł.

Zbilansowany projekt planu został zarekomendowany przez Prezydium zebrania plenarnemu, które przyjęło go do realizacji uchwałą nr 5/2001 z dnia 3 kwietnia 2001 r.

Konsekwentnie stosowano zasadę kontynuacji zadań i dążenia do osiągnięcia końcowych efektów rzeczowych, całościowych i częściowych.

W hierarchii zadań naczelne miejsce zajmuje Wawel z Zamkiem Królewskim i katedrą, następnie historyczne centrum Krakowa z zespołem ulicy Kanoniczej, Bazyliką Mariacką, Sukiennicami, dalej Kazimierz jako obszar przenikania się dwóch kultur: chrześcijańskiej i żydowskiej, najcenniejsze obiekty Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz kościoły i zespoły klasztorne o najwyższych wartościach historycznych. Pomocą finansową objęto również pojedyncze zespoły na obrzeżach miasta oraz obiekty, których rewaloryzacji podjęli się właściciele prywatni, pragnący ratować często niezwykle cenne elementy wystroju wnętrz, kamieniarzy, zabytkowe stropy, sgraffitowe dekoracje.

III. Działalność w zakresie oceny realizacji

Realizując regulaminowy obowiązek kontrolowania prac finansowanych z Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa członkowie Komisji Programowania i Oceny Realizacji uczestniczyli w pracach licznych komisji typowania robót, przeglądu realizacji oraz odbiorów końcowych.

Dało to możliwość bieżącej kontroli nad przebiegiem procesu inwestycyjnego, możliwość konsultacji i merytorycznych uzasadnień zmian zakresów rzeczowych, o które występowali inwestorzy.

Dla udokumentowania zakresu prowadzonych kontroli przedstawiamy wykaz obiektów objętych komisyjnymi przeglądami (w wielu wypadkach wielokrotnie): zespół budowli Wzgórza Wawelskiego z Zamkiem Królewskim i Archikatedrą, Bazylika Mariacka, kościół św. Piotra i Pawła, klasztory: Franciszkanów, Dominikanów, Augustianów z kościołem św. Katarzyny, Franciszkanów Reformatów, Cystersów w Mogile, Benedyktynów w Tyńcu, Jezuitów z Kościołem św. Barbary, Karmelitów na Piasku, Paulinów na Skałce, Muzeum Archidiecezjalne, kościół św. Krzyża, klasztory sióstr: Norbertanek, Klarysek z kościołem św. Andrzeja, Karmelitanek Bosych na Wesołej i przy ul. Łobzowskiej, Wizytek i Albertynek, kościoły oo. Pijarów i św. Marka, Brama Floriańska, budynek PAU przy ul. Sławkowskiej, Barbakan, Bożnica Kupa i Centrum Kultury Żydowskiej, Muzeum Szołayskich, Pałac bpa Erazma Ciołka, I LO im. B. Nowodworskiego, II LO im. Sobieskiego i V LO im. Witkowskiego, obiekty Uniwersytetu Jagiellońskiego: Coll. Maius, Coll. Novum, Coll. Witkowskiego, Coll. Kołłątaja, Coll. Nowodworskiego, obiekty Collegium Medicum przy ul. Kopernika, kościół p.w. św. Grzegorza w Ruszcy, Stary Teatr i Teatr im. J. Słowackiego.

Prowadzone w ciągu ub. roku działania przyniosły znaczny postęp w pracach konserwatorskich:

- w zespole budowli Wzgórza Wawelskiego zakończył się 10-letni program odnowy wzgórza wawelskiego. SKOZK przyjął na posiedzeniu plenarnym program prac na wzgórzu do 2010 r., uznając Wawel w dalszym ciągu za priorytet wśród zabytków objętych finansowaniem ze środków NFRZK.

W roku ubiegłym zakończono prace na stoku północnym, uszkodzonym w tym czasie co kopiec Kościuszki. Ustabilizowano i wyprofilowano podmyty stok, po czym pokryto go specjalną siatką wzmacniającą.

Wykonano duży zakres prac przy wschodniej elewacji zamku i przyległym do niej tarasie. Jest to rejon cennych odkryć archeologiczno-architektonicznych, w tym m.in. XVI w. ogrodów królewskich z doskonale zachowanym układem kwater oraz alejek ogrodowych. Ekspozycja dawnego układu tej części wzgórza wawelskiego wymaga konserwacji i rekonstrukcji murów podtrzymujących układ tarasowy.

Kontynuowanie zaplanowanych prac w obrębie tzw. „Ogrodów królewskich”

ma dać docelowo możliwość uruchomienia nowej trasy turystycznej pozwalającej na obejście Zamku Królewskiego wzdłuż zewnętrznych elewacji.

Rozpoczęto również kompleksową konserwację elewacji baszty Senatorskiej (zwanej też Lubranką): usunięto zachowane resztki tynkowej zacierki pochodzącej z XIX w. i odczyszczono ceglany wątek, co pozwoliło na dokładne określenie stanu zachowania elewacji, zaplanowanie sposobu działań przewidujących również szeroki zakres wzmocnień konstrukcyjnych.

Zrealizowano prace konserwatorskie przy murze bastionu Władysława IV, na którym stoi pomnik Tadeusza Kościuszki. Zabezpieczono rozwarstwione lico muru ceglanego, a w ramach konserwacji estetycznej scalono wcześniejsze przemurowania ceglane, nadając całości muru jednolity charakter.

Wykonano również prace remontowo-konserwatorskie przy Bramie Herbowej, przez którą prowadzi główne wejście historyczne na teren wzgórza wawelskiego od strony ul. Kanoniczej. Prace w tym rejonie wymagają kontynuacji ze względu na zły stan techniczny murów obwodowych zamku wraz z zespołem bastionów oraz – z uwagi na potrzebę estetycznego uporządkowania głównego podejścia na wzgórze wawelskie – wizytówkę miasta.

W Archikatedrze Wawelskiej zakończono prace konserwatorskie przy północnej elewacji obejmujące wątek ceglany, rzeźbione detale kamienne oraz szklenie witrażowe okien, w tym konserwację cennych witraży Mehoffera. Wykonano również konieczne naprawy i częściowe wymiany pokryć dachowych po tej stronie katedry łącznie z kopułami kaplic Lipskich i Maciejowskich.

Rozpoczęto prace przy Wieży Dzwonu Zygmunta wykonując zabezpieczenie i wzmocnienie dzwonu i jego konstrukcji. Wyremontowano bardzo już zniszczone i zagrażające ruchowi turystycznemu drewniane ciągi komunikacyjne. W następnej kolejności planuje się konserwację drewnianej konstrukcji wieży, która jest jednym z nielicznych już w Polsce oryginalnym przykładem technicznych rozwiązań konstrukcyjnych wykonanych całkowicie w drewnie. Wykonane zostanie również zabezpieczenie mykologiczne.

W kaplicy Zygmuntowskiej, najwybitniejszym dziele sztuki renesansowej w Polsce, ze względu na historyczne znaczenie planowanych działań konserwatorskich wykonano badania dekoracji kaplicy, w wyniku których powstała inwentaryzacja stanu jej zachowania oraz historia kolejnych działań renowacyjnych. Opracowana została koncepcja konserwatorska, formułująca wstępne wnioski do planowanych prac konserwatorskich. Wzniesiona wg projektu Bartłomieja Berecciego kaplica to mauzoleum ostatnich monarchów z dynastii Jagiellonów: Zygmunta I, Zygmunta Augusta i Anny Jagiellonki.

Rozpoczęto prace przy Wikarówce, budynku o istotnej wartości zabytkowej z zachowanymi elementami wystroju renesansowego z XVI w. i barokowego z XVIII w. Wykonano prace konserwatorskie przy elewacji zachodniej (z XVII-wiecznym portalem głównym). Planuje się konserwację pozostałych elewacji.

W Bazylice Mariackiej zakończono renowację więźby dachowej nad nawą

główną i nawami bocznymi. Konserwacja trwała dwa lata, polegała na oczyszczeniu, częściowej wymianie elementów, impregnacji całości środkami owado- i grzybobójczymi oraz p.poż. Sklepienia ocieplono wełną mineralną, wykonano pomosty komunikacyjne. Wykonano dokumentację powykonawczą prac konserwatorskich przy witrażach gotyckich z ok. 1360 r.

W klasztorze Jezuitów ukończono prace przy elewacjach od strony ul. Siennej. W kościele św. Barbary wykonano prace osuszające we wnętrzu kościoła oraz osuszenie krypt od zewnątrz za pomocą powłoki bitumicznej. We wnętrzu kościoła wykonano – jako I etap – badania stratygraficzne tynków i polichromii. Badania te pozwolą na wykonanie osuszenia kościoła przed przystąpieniem do renowacji wnętrza, niezbędnego dla przywrócenia świetności temu obiektowi.

Wykonanie izolacji zewnętrznej pozwoliło również przebadać pod względem archeologicznym najbliższe otoczenie kościoła od strony placu Mariackiego. Udokumentowane wyniki badań pozwolą wzbogacić wiedzę o historii tego kościoła.

W barokowym kościele św. Piotra i Pawła ukończono konserwację kaplic: św. Ignacego Loyoli, Michała Archanioła i św. Trójcy. Zakres prac obejmował konserwację polichromii, renowację zabytkowych tynków, konserwację stiukowych dekoracji sklepień (Jan Chrzyciel Falconi, I poł. XVII w.), konserwację ołtarzy i kamiennych detali. Zakończono konserwację barokowych ołtarzy w obu ramionach transeptu. Wzmocniono konstrukcję więźby dachów nad kaplicami bocznymi wraz z ociepleniem ich sklepień, wykonano impregnację środkami owado- i grzybobójczymi oraz p.poż.

Spośród prac w innych cennych zespołach sakralnych należy zauważyć realizację w zespole klasztornym Franciszkanów. Ukończono konserwację kaplicy Włoskiej z dekoracją stiukową. Sklepienie – dziełem Baltazara Fontany z XVII/XVIII w. W czasie obecnej konserwacji odkryto i eksponowano monochromatyczną dekorację malarską sklepienia.

Rozpoczęto konserwację wystroju kaplicy M.B. Bolesnej (wyodrębnionej z półn. skrzydła krążganków) z XVI-wiecznym kultowym obrazem oraz XIX-wieczną dekoracją malarską sklepienia i ścian.

W kompleksie dominikańskim ukończono renowację więźby kopuły kaplicy M.B. Różańcowej, zakończono konserwację elewacji pld. korpusu kościoła z trzynastowiecznym fryzem ceramicznym. Zakres prac obejmował: konserwację wątków ceglanych, konserwację zabytkowej kamieniarki z częściową rekonstrukcją (nakrywy skarp, gzymsy, cokoły, maswerki okien), konserwację witraży w 11 oknach oraz szklenie osłonowe.

W kościele oo. Pijarów w ramach I etapu prac w prezbiterium zakończono konserwację polichromii sklepienia oraz wykonano kopię obrazu „Przemienienie Pańskie” we wnęce prezbiterialnej. Konserwacja ta pozwoliła na odzyskanie najświetniejszego w Krakowie, późnobarokowego wnętrza sakralnego ze znakomitą iluzjonistycznym malowidłem sklepienia nawy Fr. Ecksteina z I poł. XVIII w., wzorowanym na polichromii A. Pozzo.

W kościele św. Andrzeja w zespole klasztorным ss. Klarysek rozpoczęto konserwację odkrytego w pozostałości absydioli południowej niezwykle cennego malowidła romańskiego z przedstawieniami figuralnymi, dzieła wyjątkowego w skali krajowej. Kierujący pracami prof. W. Zalewski opracował harmonogram działań konserwatorskich, uwzględniający stan zachowania malowidła, sposób usuwania zamalowań i zatarć przewidujący zastosowanie najnowszych metod, również z użyciem lasera.

W zespole klasztorным ss. Norbertanek przeprowadzono prace konserwatorskie w gotyckim skrzydle z połowy XIII w. Klasztor gruntownie zniszczony w 1587 r. był kilkakrotnie odnawiany. W trakcie prac konserwatorskich w jednym z wnętrz odkryto i odsłonięto kamienne renesansowe półkolumny międzyokienne. Pomieszczenia po konserwacji pełnić będą funkcje muzealne.

W klasztorze Paulinów na Skałce zakończono prace przeciwwilgociowe w Krypcie Zasłużonych od strony zewnętrznej i rozpoczęto prace osuszające i konserwatorskie we wnętrzu.

W kolegiacie św. Floriana zakończyły się prace w kaplicy Brackiej, a w niej m.in. konserwacja późnogotyckiego ołtarza św. Jana Chrzciciela. Ołtarz wykonany w 1518 r. na zamówienie Jana Bonera dla Kościoła Mariackiego przez długi okres zdekompletowany, trafił w 1801 r. ostatecznie do kościoła św. Floriana, gdzie od 1860 r. eksponowany jest w formie kompozycji neogotyckiej z elementami oryginalnymi z XVI wieku.

W historycznym centrum miasta w obrębie Plant kontynuowano prace w zespole ulicy Kanoniczej, gdzie szczególne znaczenie miała kontynuacja kompleksowej konserwacji gotycko-renesansowego pałacu bpa Erazma Ciołka z początku XVI w. (ul. Kanonicza 17), przeznaczonego dla Muzeum Narodowego na ekspozycję średniowiecznej i nowożytnej sztuki krakowskiej. Prace te przyniosły istotne odkrycia m.in. dekoracji malarskich powstałych staraniem bpa Piotra Tomickiego ok. 1530 r. oraz znacznej ilości wtórników stanowiących elementy kamieniarki związanej z wawelskimi warsztatami, m.in. z renesansowym twórcą Franciszkiem Florentczykiem. Odkrycia te są niezmiernie istotne dla prac projektowych, zwłaszcza aranżujących elewacje zarówno od ulicy jak szczególnie w dziedzińcu. Znalezione cenne elementy są na bieżąco inwentaryzowane, a ich ilość i poziom artystyczny świadczą o bogactwie renesansowych rezydencji biskupów Erazma Ciołka, a później Piotra Tomickiego.

Odkryto również kilka renesansowych stropów drewnianych oraz unikatowe belki stanowiące zapewne strop nad loggią. Wykonano transfery późnobarokowej polichromii, będącej pozostałością XVIII-wiecznego wystroju pałacu. Prowadzone równolegle badania architektoniczne piwnic ujawniły wiele nieznanych dotąd elementów, wzbogacających wiedzę o tym obiekcie, których powstanie można wiązać z okresem przed lokacją Krakowa.

Do funkcjonującej w latach 1803–1947 cerkwi greckokatolickiej w kościele p.w. św. Norberta przy ul. Wiślniej 11 należał zespół obrazów olejnych z ikonostasu. Ikony te (w ilości 30) zaprojektował Jan Matejko, a zrealizował jego

uczeń Władysław Rossowski w latach 1892–95. Zachowane obrazy poddane zostały konserwacji i będą eksponowane w odzyskanym przez parafię greckokatolicką kościele. Wykonano również badania na obecność polichromii we wnętrzu, które ujawniły zachowaną na ścianach i sklepieniu kompletną dekorację malarską z czasów funkcjonowania cerkwi wykonaną w stylu i duchu liturgii unickiej. Dekorację tą można w dużym zakresie przywrócić jako tło dla odtwarzanego ikonostasu.

W Oddziale Muzeum Narodowego – Kamienicy Szolańskich przy pl. Szczepańskim 9 dobiega końca kompleksowy remont obiektu, w którym znajduje miejsce ekspozycja zbiorów sztuki japońskiej Jasieńskiego Mangghi.

Odkryto tu i poddano konserwacji polichromie datowane na rok 1815, które stanowią jedną z pierwszych dekoracji iluzjonistycznych swojej epoki. Powstanie chronologicznie drugiej dekoracji malarskiej datuje się na koniec XIX w.

Dofinansowano również prace prowadzone w innych placówkach muzealnych, m.in. Muzeum Archeologicznym przy ul. Senackiej 3, gdzie wzmocniono konstrukcyjnie budynek i w Muzeum Archidiecezjalnym przy ul. Kanoniczej 19–21, gdzie wykonano nowe pokrycie dachowe. W Barbakanie (przejętym w użytkowanie przez Muzeum Historyczne m. Krakowa) kontynuowano prace konserwatorskie polegające na oczyszczeniu zewnętrznego muru ceglano-gzymsowego, osuszeniu zawilgoceń ścian i wypełnieniu pęknięć w murze.

Rozpoczęto przygotowania do remontu konserwatorskiego przy średnio-wiecznych murach obronnych i Bramie Floriańskiej. Na ścianach kaplicy w Bramie Floriańskiej zachowały się prawie w całości neogotycka polichromia, którą należałoby poddać zabiegom konserwatorskim i eksponować jako oryginalny pierwotny wystrój kaplicy z końca XIX w. wraz z kamienną mensą ołtarzową również polichromowaną i witrażem okiennym. Sprawdzone stan zachowania więźby w baszcie Pasamoników, drewnianych elementów ganków oraz bramy, które wymagają konserwacji i zaimpregnowania. Planuje się również wymianę dachówki na tzw. karpiówkę oraz zamontowanie instalacji odgromowej.

Znaczącej pomocy udzielono krakowskim wyższym uczelniom. W zespole budowli uniwersyteckich w Collegium Novum kontynuowano renowację i konserwację kamiennych portali oraz kamiennych schodów i balustrad – parter, I i II piętro.

W Collegium Maius przeprowadzono kompleksową konserwację polichromii w tzw. „Długiej Sieni”, „Pracowni Konserwatorskiej Nr 1” oraz „Sali Ogrodowej”. Wykonano konserwację wątków w gotyckich piwnicach w ramach prowadzonych prac remontowo-adaptacyjnych. Prace te zostały dofinansowane przez NBP kwotą 25.000,- przekazaną na NFRZK jako wpłata celowa dla Collegium Maius.

Ukończono konserwację wczesnoklasycystycznej elewacji Collegium

Kołatajowskiego od strony ul. Jagiellońskiej, uzyskując całościowy efekt w zakresie elewacji tego obiektu.

Udzielono pomocy finansowej innym krakowskim wyższym uczelniom. W fundacji księcia Lubomirskiego, monumentalnym gmachu z końca XIX w. będącym aktualnie siedzibą Akademii Ekonomicznej (ul. Rakowicka 27) kontynuowano remont pokrycia dachowego oraz konserwacji elewacji gmachu głównego. Kontynuowano remont konserwatorski budynków Akademii Pedagogicznej przy ulicy Karmelickiej 41, Akademii Rolniczej przy al. Mickiewicza 21 i Akademii Muzycznej przy ul. św. Tomasza 43. W dawnej austriackiej podchorążówce kryjącej pozostałości królewskiej rezydencji w Łobzowie (obecnie siedzibie Politechniki Krakowskiej) wykonano m.in. konserwację stropów.

W zespole XIX-wiecznych klinik Collegium Medicum UJ przy ul. Kopernika, w obiektach o dużym znaczeniu społecznym, kontynuowano prace remontowo-konserwatorskie. W tym rejonie prowadzono również prace w obiektach sakralnych: w związanym z Kliniką Dermatologii barokowym kościele św. Łazarza kontynuowano prace konserwatorskie we wnętrzu, m.in. przy zespole cennych ławek polichromowanych, datowanych na lata 1682–1688.

W barokowym zespole klasztornym Karmelitanek przywrócono dawny blask ołtarzom bocznym, ambonie i chórowi organowemu, stanowiącym kompletne barokowe wyposażenie wnętrza o jednorodnym charakterze artystycznym.

Spośród budowli pełniących ważne funkcje społeczne należy zauważyć konserwację elewacji dziedzińcowych w siedzibie Polskiej Akademii Umiejętności przy ul. św. Jana/św. Marka, prace w dworze pozostającym w gestii Polskiej Akademii Nauk przy ul. Ojcowskiej 52, w renesansowym Pałacu Wielopolskich przekształconym w XIX w. na siedzibę Magistratu (wspólne finansowanie z Gminą Miasta Krakowa), prowadzono prace w budynkach Starego Teatru i Teatru im. J. Słowackiego, dofinansowano remont konserwatorski Kamienicy „Pod Krukami” przy Rynku Gł. 25 prowadzony na szeroką skalę przez Międzynarodowe Centrum Kultury.

Na Kazimierzu w obrębie dawnego Miasta Żydowskiego ukończono, osiągając znakomity efekt konserwatorski, konserwację bożnicy Kupa (Szpitalnej) sprzed połowy XVII wieku, eksponując zarówno ówczesne dekoracje malarskie (odkryte w wyniku prac), jak wystrój z w. XIX i lat międzywojennych XX w.

Kontynuowano prace na cmentarzu Remuh przy ul. Szerokiej oraz w Centrum Kultury Żydowskiej.

W monumentalnym gotyckim zespole kościoła św. Katarzyny i klasztoru Augustianów ukończono kompleksową konserwację krużganków klasztornych z zespołem średniowiecznych malowideł ściennych i kamieniarką, dokończono konserwację absydy i XV w. dzwonnicy, wykonano konserwację renesansowego portalu w kaplicy Bractwa Paskowego oraz konserwację elewacji tzw. Opatówki. Rozpoczęto konserwację wnętrza kaplicy św. Doroty z r. 1365.

W kolejnej wielkiej świątyni gotyckiej – kościele Bożego Ciała kontynuowa-

no prace przy konserwacji ceglanych elewacji w prezbiterium wraz z witrażowym szkleniem okien.

Duże znaczenia miała kontynuacja prac w niezwykle cennych zespołach na obrzeżach Krakowa. W opactwie benedyktyńskim w Tyńcu (fundacja z XI w.) prowadzono konserwację barokowego wystroju wnętrza kościoła: w kaplicach bocznych wykonano konserwację zachowanych polichromii oraz rozpoczęto prace konserwatorskie przy rekompozycji dekoracji zwieńczenia ołtarza głównego.

Na Woli Justowskiej kontynuowano prace w zespole pałacowo-parkowym willi Justusa Decjusza.

W zespole dawnej austriackiej twierdzy Kraków, wybitnym dziele inżynierii wojskowej z drugiej połowy XIX-wieku, kontynuowano prace w forcie Kościuszko (Bastion V).

Kontynuowano współfinansowanie (z Gminą Miasta Krakowa) konserwacji kopca Józefa Piłsudskiego.

W 2001 r. finansowego wsparcia (w formie zwrotnej) udzielono kilku prywatnym inwestorom, którzy podjęli wysiłek ratowania zabytkowej substancji, często w stanach awaryjnych. Na uwagę zasługuje szczególnie przywrócenie dawnego zdobienia na elewacji kamienicy Czynciela usytuowanej w otoczeniu kościoła Mariackiego, co dało znakomity efekt estetyczny i konserwatorski.

Wspomniane wcześniej komisje przeglądu robót i odbiorów końcowych dają równocześnie możliwość wstępnego typowania prac do planu finansowo-rzeczowego następnego roku.

Na zakończenie należy wspomnieć o pracy zarówno komisji problemowych (opiniowanie) i decyzjach Prezydium w sprawie wniosków o umorzenie dotacji zwrotnych udzielanych prywatnym inwestorom. W roku ubiegłym Prezydium SKOZK umorzyło dotacje dla następujących obiektów: ul. Wyspiańskiego 11, ul. Miodowa 15, ul. Karmelicka 35, ul. Kochanowskiego 2, ul. Studencka 15 w 70% oraz ul. Grabowskiego 8 w 25%. Pozytywnie odniosło się również do wniosku PRZ S.A. o prolongatę spłaty II raty dotacji zwrotnej (dot. ul. Karmelickiej 68) oraz prolongaty spłaty I raty (dot. ul. Miodowej 15).

IV. Działalność finansowa

Plan rzeczowo-finansowy odnowy zabytków Krakowa na 2001 r. realizowany ze środków Narodowego Funduszu zatwierdzony przez SKOZK uchwałą nr 5/2001 z dnia 3.04.2001r. zakładał pozyskanie w 2001 r. łącznie 34.400.300 zł, w tym dotację z Kancelarii Prezydenta RP w wys. 33.220.000 zł oraz uzyskanie wpływów z innych źródeł w wys. 875.008 zł.

W związku z trudnościami w realizacji budżetu państwa i zmniejszeniem w trakcie 2001 r. dofinansowania Narodowego Funduszu z budżetu państwa, otrzymywanego za pośrednictwem Kancelarii Prezydenta RP, plan rzeczowo-finansowy odnowy zabytków Krakowa na 2001 r. był na bieżąco korygowany.

Ostatecznie na koniec 2001 r. zgromadzono na Narodowym Funduszu

32.682.092 zł, w tym dotacja z Kancelarii Prezydenta RP w wys. 30.720.000 zł oraz wpływy z innych źródeł – 1.656.800 zł.

Równocześnie Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa zobowiązał Zarząd Rewaloryzacji do przestrzegania zasad finansowania prac z Narodowego Funduszu przyjętych przez Prezydium SKOZK uchwałą nr 7/99 z dnia 14.XII.99 r. zatwierdzonych przez Wojewodę Małopolskiego pismem z dn. 15.01.2000 r. Dokument ten określa zasady gospodarowania środkami Narodowego Funduszu zgodnie z przepisami ustawy o finansach publicznych, ustawy o zamówieniach publicznych i innymi właściwymi przepisami prawa.

Zasady te przewidują m.in. zabezpieczenie prawidłowości wydatkowania środków w budynkach stanowiących własność osób prywatnych poprzez ustanowienie hipoteki Skarbu Państwa oraz wtórną kontrolę SKOZK zapewniającą pełne rozliczenie z wydatkowanych środków.

Przyjęty przez Społeczny Komitet plan rzeczowo-finansowy odnowy zabytków Krakowa na 2001 r. zakładał realizację zadań w 89 obiektach, po korekcie zostało 87 obiektów. Plan ten opierał się na *Programie ochrony i konserwacji zabytków Krakowa na lata 1999–2003* przyjętym przez Plenum SKOZK uchwałą z dnia 24.XI.1998 r.

W 2001 r. udział innych inwestorów, którzy powierzyli Zarządowi Rewaloryzacji nadzór inwestorski w finansowaniu remontów konserwatorskich wyniósł 15.340.575 zł. Ponadto zaangażowanie środków inwestorów w odnowę zabytków Krakowa poza inwestorstwem Zarządu Rewaloryzacji w obiektach dofinansowanych ze środków Narodowego Funduszu wyniosło, wg informacji uzyskanych od inwestorów 15.720.121 zł.

W maju, wzorem lat ubiegłych, przewodniczący Społecznego Komitetu prof. Tadeusz Chrzanowski wraz z Wojewodą Małopolskim Ryszardem Masłowskim wystąpili do szefa Kancelarii Prezydenta RP Jolanty Szymanek-Deresz o spowodowanie przyznania w 2002 r. dotacji celowej z budżetu centralnego na Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Krakowa w wys. 39 mln zł. otrzymywanej za pośrednictwem Kancelarii Prezydenta RP. Wystąpienie to zawierało również informację o potrzebach i planach konserwatorskich Krakowa w 2002 r. oraz zapewnienie, iż Społeczny Komitet podejmie ze swej strony działania zmierzające do zgromadzenia na Narodowym Funduszu środków pozabudżetowych.

Z inicjatywy Komisji Finansowej prof. T. Chrzanowski wystąpił do przedstawicieli instytucji finansowych, będących jednocześnie członkami SKOZK, z pismem o zasilenie Narodowego Funduszu środkami niezbędnymi do kontynuacji prac konserwatorskich. Na apel odpowiedziały jedynie Kredyt Bank SA (50.000,-) oraz Narodowy Bank Polski (25.000,-).

V. Działalność informacyjna i propagandowa

Odpowiedzialna za tę stronę działalności Komitetu Komisja Informacji i Inicjatyw Społecznych szczególną uwagę zwracała na kontakty z mediami. Komisja zapewnia stałą obecność przedstawicieli mediów na posiedzeniach plenar-

nych, Prezydiach, posiedzeniach komisji problemowych oraz komisji odbioru prac w odnawianych obiektach. Również zadaniem Komisji jest ułatwianie stałych kontaktów mediów masowych z Kierownictwem Społecznego Komitetu, zwłaszcza z przewodniczącym prof. Tadeuszem Chrzanowskim.

W związku z tym archiwum z wycinkami prasowymi na temat działalności SKOZK w roku sprawozdawczym jest wyjątkowo obfite. Musimy stwierdzić, iż jest w Krakowie grupa dziennikarzy świetnie zorientowana w tematyce zabytków Krakowa, zwłaszcza ich rewaloryzacji.

Na szczególną uwagę zasługuje współpraca z redakcją kwartalnika „Renowacja”. W numerze 3 tego kwartalnika w 2001 r. umieszczono ilustrowane sprawozdanie z działalności SKOZK w roku 2000 oraz plan rzeczowo-finansowy odnowy zabytków Krakowa na 2001 r.

Redakcja Biuletynu SKOZK pod przewodnictwem doc. Andrzeja Kurza przygotowała wydanie dwóch numerów Biuletynu (nr 46, 47). Numer 46 – jubileuszowy z okazji 75-lecia urodzin przewodniczącego SKOZK – prof. Tadeusza Chrzanowskiego zawiera wspomnienia osób zaprzyjaźnionych od lat z prof. T. Chrzanowskim, liczne fotografie, zwłaszcza z 10-letniego okresu działalności w Społecznym Komitecie.

Nr 47/2001 Biuletynu rozpoczyna Zarządzenie Nr 1 Prezydenta RP z dnia 19 marca 2001r. o powołaniu Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa.

Kolejno przedstawiono sprawozdanie z działalności SKOZK za 2000 r., sprawozdanie z wykonania planu odnowy zabytków Krakowa za 2000 r., protokół Komisji Rewizyjnej oraz podstawowe dokumenty dotyczące okresu sprawozdawczego, a więc uchwały SKOZK i Prezydium.

Umieściliśmy również wspomnienia o zmarłych w r. 2001 członkach Społecznego Komitetu, Panach: Andrzeju Urbańczyku i Tadeuszu Chruścickim.

We wrześniu został wydany nasz tradycyjny dwustronny kalendarz ścienny na 2001 r. autorstwa p. Ryszarda Melliwy i art. foto. Michała Grychowskiego.

Tym razem znalazły się foto. – Klasztor w Tyńcu (zimą) oraz ujęcie wzgórza wawelskiego od strony ogrodów Muzeum Archeologicznego. Umieściliśmy jak zawsze informacje dotyczące adresów Biura SKOZK, Zarządu Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Krakowa, telefony, adresy elektroniczne, strony w Internecie, a przede wszystkim numer konta Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa.

Od kilku lat funkcjonuje strona SKOZK w Internecie, na bieżąco uzupełniana i aktualizowana w związku z powołaniem 19 marca nowego składu osobowego Społecznego Komitetu oraz nowelizacją podstawowych dokumentów Komitetu.

Każdy kto zgłosił się do Biura SKOZK o informację o odnowie zabytków Krakowa, materiały na powyższy temat zawsze otrzymywał. Od dawna studenci historii sztuki UJ oraz Akademii Ekonomicznej znajdują radę i pomoc przy opracowaniu tematów związanych z tematyką rewaloryzacyjną.

Z inicjatywy Komisji Informacji Przewodniczący SKOZK wystąpił do Prezydenta RP z prośbą o uhonorowanie odznaczeniami państwowymi trzech Pań:

Marii Rydlowej, Barbary Guzik i Krystyny Zbijewskiej za działalność związaną z troską o dziedzictwo Stanisława Wyspiańskiego i troską o obecność tego twórcy w świadomości współczesnych.

Nowym zadaniem, realizowanym od 2 do 8 grudnia 2001 r. na zlecenie Kancelarii Prezydenta RP dla wyższych ukraińskich urzędników państwowych zajmujących się restauracją obiektów zabytkowych w wielu miastach na Ukrainie, było seminarium pt.: *Ochrona i odnowa zabytków Krakowa*.

W wyniku realizacji przygotowanego programu goście z Ukrainy zapoznali się z procesem ochrony i odnowy zabytków Krakowa, zwłaszcza z jego efektami osiąganymi w warunkach gospodarki rynkowej. Poprzez wykłady, spotkania i zwiedzanie obiektów zabytkowych, będących w różnej fazie odnowy seminarzyści poznali rolę i zadania wszystkich uczestników tego procesu (władz, służb konserwatorskich i budowlanych, właścicieli, użytkowników i administratorów obiektów zabytkowych, instytucji kształcących kadry, firm wykonawczych, instytucji organizujących i nadzorujących wykonawstwo i wreszcie bogaty ruch społeczny organizacji i stowarzyszeń, w tym SKOZK). W działaniach tych zaangażowanych było wielu członków Społecznego Komitetu.

Uwagi końcowe

Należy stwierdzić, iż rok 2001 mimo mniejszych środków zgromadzonych na NFRZK był dobrym w realizacji zadań, zwłaszcza kontynuacji rozpoczętych prac i uzyskiwania wielu efektów częściowych.

Zmiana składu Komitetu w kwietniu 2001 r. pozwoliła na zwiększenie jego aktywności, wyłonienie niezbędnych struktur wewnętrznych zapewniających sprawność działań, czego pierwszymi efektami są znowelizowane dokumenty programowo-organizacyjne Komitetu i mimo licznych trudności finansowych w miarę pełna realizacja planu odnowy zabytków Krakowa.

Oceniając efekty roku 2001 Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa z satysfakcją stwierdza, iż nastąpił dalszy – na miarę możliwości finansowych – widoczny postęp w pracach remontowo-konserwatorskich najcenniejszych obiektów zabytkowych w mieście. Nastąpiła znaczna poprawa wyglądu estetycznego Krakowa.

Wzorem lat ubiegłych również w r. 2001 Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa przeprowadzał na bieżąco wizje lokalne i kontrole na budowach, sprawdzając postęp prac i celowość wydatkowania środków.

Z satysfakcją zauważamy rosnący udział w finansowaniu prac remontowo-konserwatorskich w zabytkowych obiektach Krakowa właścicieli i użytkowników prowadzących inwestorstwo we własnym zakresie.

Reasumując powyższe dokonania należy stwierdzić, że głównym efektem działań SKOZK jest powstrzymanie degradacji technicznej najcenniejszych zabytków, przywrócenie ich do współczesnych funkcji oraz widoczna poprawa estetyki wnętrza ulic, szczególnie w obrębie historycznego centrum miasta. Uznanie tych efektów rzeczowych było możliwe dzięki dobrej współpracy SKOZK

z władzami oraz służbami wojewódzkimi i miejskimi, w tym szczególnie z Małopolskim Konserwatorem Zabytków oraz Zarządem Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Krakowa.

Spółeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa składa podziękowanie Parlamentowi RP za przyznane środki na Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Krakowa, które pozwoliły kontynuować proces odnowy zabytków i uzyskać w 2001 r. wspaniałe efekty.

Spółeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa kieruje podziękowanie do Pana Aleksandra Kwaśniewskiego, Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i Jego Kancelarii za tak efektywne sprawowanie patronatu nad odnową zabytków Krakowa i działalnością Komitetu.

Kraków, 26-02-2002 r.

Wiceprzewodniczący SKOZK

dr Bogusław Krasnowolski